

Ed.

557. Nefndarálit

um frv. til laga um iðnskóla í sveitum.

Frá meiri hl. iðnaðarnefndar.

Nefndin hefur athugað frv. og rætt það á fjórum fundum. Leitaði hún umsagnar Teiknistofu landbúnaðarins og stjórnar Landssambands iðnaðarmanna, og eru umsagnirnar birtar hér sem fylgiskjal I. og II.

Teiknistofan mælir eindregið með því, að frv. verði samþykkt, og telur það vera fram komið af ríkri nauðsyn. Stjórn Landssambandsins er og sammála flm. um það, að ástandið í byggingarmálum sveitanna sé óviðunandi og að sennilega sé opinber skóli eina ráðið, er að gagni megi verða til að bæta úr þeim skorti á kunnáttumönnum, sem hér eigi sér stað, og vill hún því fyrir sitt leyti mæla með þeirri grundvallarhugmynd, sem frv. byggist á, en gerir hins vegar nokkrar tillögur til breytinga á einstökum greinum frv. Bendir m. a. á, að skólinn yrði samkv. frv. mikil bákn, og leggur því til, að nemendafjöldinn sé færður niður um helming.

Prátt fyrir meðmæli þessara aðila um að samþykka frv. gat nefndin ekki orðið sammála um afgreiðslu þess. Minni hl. (PHerm) vildi leggja til, að frv. yrði samþykkt með litlum breytingum, og skilar hann því séráliti. En þetta gat meiri hl. ekki fallizt á, af þeim ástæðum, er hér skal greina.

Grundvallarhugmyndin, sem frv. byggist á, er sú, að sveitum skuli séð fyrir lakari kunnáttumönnum í byggingarmálum en öðrum landshlutum, og að sú iðnfræðsla, sem þessum lægri iðnaðarmannaflokki er ætluð, skuli látin fara fram í ríkisskóla.

Pótt nú stjórn L. I. geti fellt sig við þessa tilhögun, sbr. bréf stjórnarinnar, þá lítur meiri hl. nefndarinnar svo á, að hér sé engan veginn stefnt að réttu marki. Meiri hl. n. telur, að stefna beri ótrauft að því, að sveitirnar verði engar hornrekur í byggingariðnaði eða þurfi að verða dæmdar til að nota háflflærða eða lítt lærða menn til byggingar mannvirkja. Húsakosturinn í sveitunum verður hvorki ódýrar né traustari á þann hátt að byggja hann undir stjórn vankunnáttumanna, eins og hér er stefnt að með þessu frv. Verði hins vegar húsabyggingum í sveitum beint inn á þá braut, sem gert er ráð fyrir í l. nr. 7 frá 12. jan. 1945, um jarðræktar- og húsagerðarsamþykktir í sveitum, og til þess ber brýna nauðsyn, má vænta þess, að ekki einasta verði þessi verk falin fulllærðum iðnaðarmönnum, heldur verði þá og notaðar hraðvirkar og hentugar vélar við húsagerðirnar.

Hitt atriðið, hvort réttara sé að kenna iðnnemum verklegt nám í ríkisskólum eða eins og verið hefur, að láta þá nema hjá iðnmeisturum, vill meiri hl. n. ekki á þessu stigi taka afstöðu til, en hitt er ljóst, að þyki það rétt að breyta þannig nú til um kennsluaðferð, þá er tvennt nauðsynlegt, annað að rugla ekki saman alveg óskyldum iðngreinum, eins og gert er í frv., svo að enginn eða líttill árangur náist í nokkurri grein, og svo hitt, að ætla slíkum skóla stað, þar sem auðvelt er um alla flutninga á efni, sem notað yrði við kennslu, og jafnframt mestur markaður fyrir þá hluti, sem smiðaðir væru í slíkum skóla. Þarf slik gerbylting á fraðslukerfinu að fá miklu betri undirbúning en sjáanlegt er, að frv. hafi fengið. Það stingur líka nokkuð í stúf, að stjórn L. I. skuli mæla með slíkri byltingu á iðnfræðslu á sama tíma sem hún sækir mjög fast, að frv., sem hún hefur átt mestan þótt í að fá samið og fer alveg gagnstæðar leiðir í iðnfræðslu, verði sem fyrst að lögum.

Meðan eftirspurnin eftir vinnuafli og þá sérstaklega eftir byggingarfróðum mönum er svo mikil í landinu sem raun ber vitni um, er alveg nauðsynlegt, að gerðar séu sérstakar ráðstafanir til úrbóta. Þær úrbætur, sem líklegastar væru til að koma að sem beztum og skjótustum notum, er að auka vélakostinn við allar framkvæmdir og einnig við húsagerðir og að skipuleggja framkvæmdirnar með vel menntuðum iðnfræðingum, alveg gagnstætt því, sem að er stefnt í frv. Mætti þá jafnt í sveitum sem kaupstöðum nota ákveðinn hluta manna við slikar framkvæmdir, þótt þeir hafi ekki fengið fulla iðnfræðslu, ef þeir væru undir stjórn fulllærðra manna. Væri því mjög mikil bót að því, að sem flestir þeirra manna, sem í sveitum búa, ættu aðgang að stofnun, þar sem þeir gætu fengið tilsogn í verklegri iðnfræðslu, bæði til þess að verða almennt verklagnari menn og jafnframt til þess að fá tækifæri til að sannprófa iðnaðarhæfileika, sem með þeim kynnu að búa og ekki kæmu fram á annan hátt. Visi að þessari starfsemi hefur verið komið upp í sveitum við heraðsskólan, m. a. á Laugum, og borið ágætan árangur, og í kaupstöðum við

gagnfræðaskóla, unglingskóla og þó einkum handíðaskólann. Þarf hér fleira að koma til en húsagerð og húsgagna, svo sem véltaekni, meðferð alls konar búvála og viðhald þeirra. Samkv. l. nr. 51 19. maí 1930, um bændaskóla, ber að kenna í háðum deildum: Handavinnu (smíðar), steinsteypugerð, söng, leikfimi, iþróttir og dráttlist, — og virðast námsgreinar þessar vera mjög hljóstæðar því, er kenna á í iðnskóla sveitanna. Þykir því eðlilegra, að búnaðarskólarnir verði bættir svo, að þeir geti starfað svo sem lög mæla fyrir um, en að svo er ekki, stafar af ónógu framlagi til skólanna — heldur en að stofna til nýs skólabáknis, sem mundi kosta miklu meira fé en að koma á sams konar kennslu í bændaskólunum, eins og gert er ráð fyrir í lögum um þá. Vill meiri hl. n. því eindregið mæla með því, að í stað þess að setja á stofn skóla þann, sem frv. þetta mælir fyrir um, verði horfið að því að endurbæta bændaskólana, svo að þeir geti veitt þá iðnfræðslu, sem þeim í upphafi var fyrirhuguð, og leggur því til, að frv. verði afgreitt með svofelldri

RÖKSTUDDRI DAGSKRÁ:

Í trausti þess, að ríkisstjórnin láti nú þegar gera allar nauðsynlegar ráðstafanir til þess, að tekin verði upp iðnfræðsla í bændaskólum landsins, svo sem fyrir er mælt í l. nr. 51 19. maí 1930, um bændaskóla, og verði sérstaklega lögð áherzla á, að hægt sé að kenna þar hirðingu og meðferð allra búvála og viðhald þeirra, svo og húsa og húsgagnagerð, eftir því sem við verður komið, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá.

Alþingi, 14. marz 1946.

Gísli Jónsson,   Guðm. Í. Guðmundsson.
form., frsm.

Fylgiskjal I.

TEIKNISTOFA LANDBÚNAÐARINS

Reykjavík, 19. des. 1945.

Ég undirritaður hef kynnt mér frumvarp til laga um iðnskóla í sveitum samkvæmt beiðni háttvirrar iðnaðarnefndar. Ég álit, að frumvarp þetta sé komið fram af ríkri nauðsyn og sé mjög mikilsvert, að það verði að lögum sem allra fyrst. Í frv. virðist tekið fram allt það helzta, sem máli skiptir, og vil ég því eindregið mæla með því eins og það liggur fyrir.

Virðingarfyllst
Þórir Baldvinsson.

Til iðnaðarnefndar efri deildar Alþingis.

Fylgiskjal II.

LANDSSAMBAND IÐNAÐARMANNA

Reykjavík, 7. febr. 1946.

Háttvirt iðnaðarnefnd efri deildar Alþingis hefur óskað umsagnar Landssambands iðnaðarmanna um frumvarp til laga um iðnskóla í sveitum, og viljum vér þar um leyfa oss að taka eftirfarandi fram:

Stjórn Sambandsins er sammála flutningsmanni frumvarpsins um það, að það er langt frá því, að ástandið í byggingarmálum sveitanna sé viðunandi, og að því valdi að miklu leyti þekkingarleysi á þessu sviði og skortur kunnáttumanna til þess að sjá um smíði sæmilegra húsa. Rétt er þó í því sambandi að benda á, að löggjafinn hefur ekki hingað til viljað ætla sveitunum kunnáttumenn á þessu sviði, og að skortur kunnáttumanna stafar af því.

Ráðstafana til úrbóta í þessum efnum er því þörf, og sennilegt, að opinber skóli verði eina ráðið, er að gagni kemur, enda séu kennarar skólans fulllærðir iðnaðarmenn.

Stjórnin vill því fyrir sitt leyti mæla með þeirri grundvallarhugmynd, sem frumvarpið byggist á, en leyfir sér jafnframt að gera við frv. eftirfarandi athugasemdir:

1. Við 1. gr. og 5. gr. Rétt þykir að benda á, að verkstæði, sem rúmar 100 manns að vinnu við trésmíðar (glugga, hurðir, skápa og önnur húsgögn), ásamt geymslugum fyrir efni og smíðisgripi, skólastofur, heimavistir og íbúðir kennara, er feiknamikið bákn, og virðist enda óþarflega stórt. Samkvæmt frv. virðist neimendum skólans ætlað að hafa smíðarnar að aðalatvinnu, og ætti þá að nægja til að byrja með, að skólinn rúmaði aðeins helming þess fjölda, sem í frv. er nefndur, enda viðráðanlegra að öllu leyti.
2. Við 3. gr. Í frv. er hvergi talað um, að skólinn veiti ákveðin réttindi, enda getur hann það ekki. Þar sem í 3. gr. er talað um að veita réttindi, mun því vera á misskilningi byggt. Hitt virðist sjálfsagt, að skólinn láti þeim, sem lokið hafa námi og hæfir teljast, í té burtfararskírteini, og mun það vera það, sem í greininni er nefnt réttindi.
3. Við 4. gr. Í frumþörpu millijpinganeftndar í skólamálum er gert ráð fyrir, að tveggja ára framhaldsnám, miðskólapróf, veiti aðgang að iðnskólum og öðrum framhaldsskólum. Virðist rétt, að sömu kröfur verði gerðar við þennan skóla í byrjun.
4. Við 6. gr. Sú fræðigrein, sem smiðir og aðrir iðnaðarmenn reka sig oftast á að þá vanti kunnáttu í, er reikningur, en hann á alls ekki að kenna í skólanum. Kennsla í iðnsögu er hégómi, og vér teljum miklu meiri þörf á að kenna í skólanum reikning og undirstöðuatriði efnafræði sem undirbúning undir nám í efnisfræði.
5. Við 7. gr. Húsasmíðum er ætlað að læra hússmiði, műrsmiði, rafmagnslagnir, pipulagningar, málningu og veggfóðrun á 2 árum og samt að vera eins færir í hverri grein og þeir, sem læra í kaupstöðum í 4 ár eina iðn (sbr. 7. lið í greinargerð). Hvað sem því liður, þá vildum vér benda á, að rafmagnslagnir eru svo veigamiklar og varasamar lagnir, að hæpið sé fyrir ríkisvaldið að kenna „fúsk“ í því, jafnvel þótt á sveitabýlum sé.

Um greinargerðina skulum vér láta nægja að benda á mótsagnirnar í 3., 6. og 7. lið, og að það er ekki rétt, að frumvarpið geri ráð fyrir meiri kunnáttukröfum til inngöngu í skólann en nú er til inngöngu í iðnskóla.

Virðingarfyllst

F. h. Landssambands iðnaðarmanna
Helgi H. Eiríksson.

Guðm. H. Þorláksson.

Til iðnaðarneftndar efri deildar Alþingis.